

School Ondersteuningsprofiel (SOP) SO De Bodde : juni 2017

Het School-Ondersteunings-Profiel (SOP) beschrijft op welke groep leerlingen SO De Bodde zich richt, hoe zij haar onderwijs vorm geeft en wat haar ambitie is. De informatie is gebaseerd op het schoolplan, de schoolgids, diverse notities en het inspectierapport van maart 2016. Vanuit de vraag hoe wij ons opstellen in het bestuurlijk overleg binnen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs formuleert SO De Bodde hieronder haar opvattingen in het school ondersteuningsprofiel.

Algemene gegevens

Naam school: De Bodde

Directielid verantwoordelijk voor zorgstructuur: Mevr. A. Hulshoff-Oosterhout

Zorgcoördinator SO: Mevr. M. Derks

Voorzitter van het SO zorgteam: Mevr. M. Derks

Voorzitter van het zorg- en adviesteam: Dhr. S. Gijsman

Het SO en passend onderwijs.

Het onderwijsaanbod op SO De Bodde is 100% passend onderwijs.

De positie van het SO

Leerlingen van De Bodde zullen gedurende hun hele leven in meer of mindere mate aangewezen zijn op ondersteuning. Ons onderwijs, de begeleiding en interventies zijn er in de basis op gericht dat leerlingen in de toekomst op hun niveau zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren op de gebieden wonen, werken, vrije tijd en burgerschap. Betrokken teamleden werken handelings-, ontwikkelings- en opbrengstgericht. De leergebieden leren leren, functioneren in sociale situaties, mondelinge taal, schriftelijke taal en rekenen hebben uit-

stroom naar VSO en later naar arbeid, arbeidsmatige, activiteiten- en belevingsgerichte dagbesteding tot doel. De ondersteuningsbehoefte op pedagogisch gebied en de instructiebehoefte vanuit didactisch oogpunt bepalen het ontwikkelingsperspectief en de daarbij behorende leerroute (zie bijlage).

De Bodde verzorgt onderwijs aan licht tot ernstig verstandelijk beperkte leerlingen met veelal complexe problematiek. Het leerstofaanbod is sterk gericht op zelfredzaamheid, waarbij wordt toegewerkt naar uitstroom Arbeid en Dagbesteding met flexibele ondersteuning. Ook is de organisatie zich zeer bewust van de verandering van leerling stromen, waarop geanticipeerd dient te worden. Opbrengsten worden niet alleen bepaald door cognitieve mogelijkheden maar zeker ook door het niveau van de sociaal-emotionele ontwikkeling en de mate van zelfredzaamheid.

Een punt van zorg die de populatie van De Bodde rechtstreeks raakt, vormen decentralisaties binnen het sociale domein van de Jeugdzorg, Participatiewet en Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Algemeen

1. Visie

a. Visie op leerlingen en de rol van de school

Wij typeren een goede school als een school die onderwijs verzorgt, gericht op het behalen van optimale leerresultaten van de afzonderlijke leerlingen, rekening houdend met hun individuele mogelijkheden. Wij stemmen ons onderwijs dan ook zo veel mogelijk af op de mogelijkheden en kenmerken van de leerlingen die onze school bezoeken.

b. Leerstofaanbod

Op De Bodde is sprake van een breed leerstofaanbod, afgestemd op de individuele leerling. Het leerstofaanbod vertoont een doorgaande lijn door de gehele school. De leerlijnen, die dekkend zijn voor de kerndoelen ZML, vormen daarbij het uitgangspunt. Tevens worden deze leerlijnen gebruikt voor planning, registratie en verwachtingen t.a.v. te behalen doelen voor de leerling, zodat voor iedere leerling wordt gestreefd naar maximale leeropbrengsten. De ontwikkeling van de leerling wordt gevolgd en aangestuurd via het leerlingvolgsysteem in Parnassys. Door middel van deze resultaatgerichte werkwijze wordt de leerling voorbereid op de toekomstige leef- en werksituatie.

In de onderbouw groepen voor leerlingen van 4 t/m 8 jaar wordt gebruik gemaakt van diverse ontwikkelingsmaterialen, op peuter- en kleuterniveau en van Piramide. Piramide stimuleert jonge kinderen op een speelse manier in hun ontwikkeling. Door een combinatie van activiteiten krijgen ze in een veilige omgeving grip op de wereld. Voor het leesonderwijs worden de methoden "Veilig Stap voor Stap" en "Leespraak" gebruikt. PARWO, 'Passend Reken-Wiskunde Onderwijs', wordt ingezet voor het rekenonderwijs. Via "ZIEN!" in Parnassys wordt de sociaal emotionele ontwikkeling gevolgd en aangestuurd.

c. Tijd

Het schoolbeleid draagt eraan bij dat de onderwijstijd effectief wordt ingezet en wordt afgestemd op de onderwijsbehoefte van de leerling. Teamleden zorgen ervoor dat de geplande tijd ook daadwerkelijk gerealiseerd wordt.

d. Onderwijsleerproces

Het onderwijsleerproces op De Bodde bereidt leerlingen voor op een volwaardige plaats in de maatschappij uitgaande van de mogelijkheden en onderwijsbehoeften van de individuele leerling. Door het bieden van ondersteuning en uitdaging binnen het onderwijsleerproces vergroten we het zelfvertrouwen van de leerling. Het onderwijsleerproces bestaat uit het ontwikkelen van cognitieve, sociale en praktische kennis, attituden en vaardigheden. We maken dit mogelijk door een duidelijke, gestructureerde, uitdagende leeromgeving waarin leerlingen leren zo zelfstandig mogelijk problemen op te lossen. We zetten functionele en uitnodigende leer- en hulpmiddelen in om het leerproces te ondersteunen. De leerkracht registreert, controleert en evalueert de ontwikkelingen van de leerling.

e. Schoolklimaat

Het schoolklimaat is een aangename, uitdagende, motiverende en stimulerende werkomgeving, waarin teamleden en leerlingen op een positieve manier met elkaar omgaan. Het schoolklimaat bevordert en stimuleert de betrokkenheid van ouders. De Bodde zorgt voor veiligheid, geborgenheid, rust en structuur. Dit realiseren we door duidelijke schoolregels en een professioneel- en collegiaal werkklimaat.

f. Zorg en begeleiding

De school heeft de zorg en de begeleiding structureel georganiseerd. Vanuit behoeftes en mogelijkheden van de leerlingen zorgt De Bodde voor systematische begeleiding tijdens de schoolloopbaan.

g. Opbrengsten

Op De Bodde is de opbrengst van het onderwijs merkbaar en meetbaar. Beoogde leerdoelen zijn zichtbaar in het OntwikkelingsPerspectiefPlan (OPP) en evalueerbaar. Binnen de afgesproken periode wordt nagegaan of verwachtingen met betrekking tot de ontwikkeling van de leerling bereikt zijn. Op grond van deze evaluatie wordt een nieuw plan voor een volgende periode opgesteld.

h. Resultaten

Binnen De Bodde willen wij bij elke leerling 'eruit halen wat erin zit'. We meten daarbij elke leerling naar zijn eigen maat, want de onder-

linge verschillen zijn te groot om in algemene zin einddoelen aan te geven. Wel garanderen wij een veelzijdig en rijk aanbod waarin iedere leerling 'op maat' ontwikkelingskansen wordt geboden. Voor de één kan het vooral gaan om de ontwikkeling van persoonlijke houding en praktische vaardigheden; bij de ander kunnen ook meer schoolse vaardigheden tot de ontwikkelings-doelen behoren. Het OntwikkelingsPerspectiefPlan (OPP) van iedere leerling wordt in overleg en in overeenstemming met de ouders bepaald. Ouders en andere betrokkenen wordt expliciet gevraagd of de resultaten die in een bepaalde periode met een leerling zijn behaald, overeenkomen met de vooraf geformuleerde verwachtingen en het geformuleerde perspectief. Deze tevredenheidspeiling is bedoeld als een signaal. Met ons plannings- en registratiesysteem en het leerlingvolgsysteem koppelen we een zo concreet mogelijke inhoudelijke analyse aan deze peiling.

i. Uitstroom

De leerlingen van het SO stromen voor het overgrote deel uit naar de VSO afdeling van De Bodde. Een enkeling gaat tussentijds naar het SBO of na de SO-periode naar het Praktijkonderwijs (PRO). De afgelopen jaren is het de school gelukt om alle schoolverlaters een bij hun mogelijkheden passende plaats binnen de dagbesteding, een beschermde werkplaats of een arbeidsplaats in het reguliere bedrijf te bezorgen. Het VSO-programma is daar d.m.v. arbeidstoeleiding waarin stages zijn opgenomen sterk op gericht.

2. Missie

De Bodde wil bij het realiseren van de missie, nadrukkelijk rekening houden met de omgevingsfactoren die van invloed zijn op de ontwikkelingskansen van de leerlingen. De Bodde doet dit door een school te zijn die leerlingen een brede ontwikkeling biedt. De naschoolse begeleiding is gerealiseerd in de vorm van Actieve Middag Opvang (AMO) en de Buiten Schoolse Begeleiding (BSB).

Meer betrokkenheid van ouders en verzorgers is gerealiseerd en het netwerk van ondersteuning rond de leerling is versterkt door contact, overleg en afstemming met therapeuten buiten school. Daarnaast worden zorg en educatie integraal aangepakt binnen het project Integraal Kind en Jeugd Centrum (IKJC).

3. Doelstelling

SO De Bodde stelt zich ten doel leerlingen met een verstandelijke beperking door middel van onderwijs zodanig te ondersteunen dat zij een zo optimaal mogelijke ontplooiing en een zo groot mogelijke zelfstandigheid bereiken op het gebied van wonen, werken en vrije tijd. Wij richten ons op het veelzijdig ontwikkelen van de mogelijkheden van elke leerling persoonlijk en passen het onderwijs daar zo goed mogelijk op aan (onderwijs op maat).

De Bodde bereidt leerlingen voor op een volwaardige plaats in de maatschappij uitgaande van de mogelijkheden en onderwijsbehoeften van de individuele leerling. Door het bieden van ondersteuning en uitdaging binnen het onderwijsleerproces vergroten we het zelfvertrouwen van de leerlingen. Het onderwijsleerproces bestaat uit het ontwikkelen van cognitieve, sociale en praktische kennis, attitudes en vaardigheden. We maken dit mogelijk door een duidelijke, gestructureerde, uitdagende leeromgeving waarin leerlingen

leren zo zelfstandig mogelijk problemen op te lossen. We zetten functionele en uitnodigende leer- en hulpmiddelen in om het leerproces te ondersteunen.

I Leerlingen-Leerlingenzorg

I.1. Leerlingen

Op SO De Bodde worden leerlingen van 4 tot 12 jaar met een toelaatbaarheidsverklaring (TLV) SO geplaatst.

SO De Bodde biedt onderwijs aan leerlingen met een verstandelijke beperking, in de leeftijd van 4 tot 12 jaar.

Het ZML-onderwijs is toegankelijk voor alle leerlingen met een $IQ < 55$ of een $IQ > 55$ en < 70 met een bijkomende problematiek en kent geen ondergrens.

Ook leerlingen met een IQ hoger dan 70 zijn welkom, waarbij altijd gekeken wordt of wij deze leerling met passende begeleiding het juiste onderwijsaanbod kunnen bieden.

Leerlingen die binnen SBO of een andere vorm van onderwijs vastlopen op grond van hun sociaal-emotionele kwetsbaarheid, waardoor ze internaliserende of externaliserende problematieken laten zien, kunnen binnen onze school geplaatst worden. Het IQ kan hierbij afwijken van de standaardnormen voor het ZML onderwijs.

SO De Bodde verzorgt tevens onderwijs aan leerlingen met een verstandelijke beperking en autisme. Voor de meest complexe leerlingen met een autismspectrumstoornis (ASS) hebben vier lokalen een specifieke inrichting. De groep leerlingen met ASS is vergeleken met leerlingen met een verstandelijke beperking in combinatie met andere problematieken als een Attention Deficit Hyperactivity Disorder

(ADHD), hechtingsproblematiek en het Syndroom van Down relatief groot. In deze speciale groepen worden op basis van interne differentiatie leerlingen geplaatst met een verstandelijke beperking én een autisme spectrum stoornis die in sterke mate behoefte hebben aan een verduidelijkte leeromgeving en voorspelbaarheid. Ook worden er leerlingen geplaatst zonder ASS diagnose, maar wel met een sterke behoefte aan structuur en verduidelijking in leeromgeving middels de TEACCH principes.

De leerlingen die De Bodde bezoeken hebben blijvende (intellectuele) beperkingen. bij het aanleren van vaardigheden en het verwerven van kennis. Daarnaast spelen vaak de volgende kenmerken (in meer of mindere mate) een rol:

- een beperkte sociale redzaamheid
- een beperkt repertoire van interesses en activiteiten
- geringe intrinsieke motivatie
- matige weerbaarheid
- problemen in het verbeeldingsvermogen
- de motoriek is zowel kwalitatief als kwantitatief beneden het gemiddelde
- een beperkt concentratievermogen
- beperkte zelfstandigheid, blijvende afhankelijkheid
- lage frustratiedrempel
- grote prikkelgevoeligheid
- niet kunnen omgaan met prestatiedruk
- zwakke (auditieve) informatieverwerking
- moeite met het structureren van de eigen leefwereld
- problemen in de taalverwerving; zwakkere verbale en non-verbale communicatie;
- problemen in het aangaan van sociale contacten, met name de sociale wederkerigheid.

I.2. Toelating en plaatsing van leerlingen

a. Aanmeldingsprocedure

Toelatings-en Advies Commissie

Een schoolonafhankelijke commissie via het samenwerkingsverband waar de leerling gezien zijn/haar woonplaats onder valt (Toelatings- en adviescommissie) bepaalt of een leerling een toelaatbaarheidsverklaring SO krijgt, waarmee hij/zij toelaatbaar is tot een SO-school. De school waar de leerling wordt aangemeld, informeert de ouders over de procedure. Bij het niet toekennen van een toelaatbaarheidsverklaring kunnen de ouders bezwaar aantekenen. De Bodde is aangesloten bij diverse samenwerkingsverbanden in de regio.

Wanneer de leerling een Toelaatbaarheidsverklaring SO (TLV-SO) heeft, kunnen de ouders kiezen voor plaatsing op De Bodde of op Mytyschool Tilburg. Plaatsing op een reguliere basisschool behoort ook tot de mogelijkheden.

Indien er problemen zijn rond de plaatsing van een geïndiceerde leerling kunnen vanuit het Ministerie van Onderwijs onafhankelijke onderwijsconsulenten ingeschakeld worden.

Volledig maken van het plaatsingsdossier

Bij een eerste TLV aanvraag loopt het volledig maken van het dossier via de school waar de leerling wordt aangemeld. Bij een herindicatie vraagt de Bodde een verlenging van de TLV aan. Als een leerling afkomstig is van het bao of sbo dan moet deze school akkoord gaan met verlenging van de TLV.

b. Aanvraag

Wanneer er nog geen Toelaatbaarheidsverklaring SO is afgegeven zal De Bodde de aanvraag verzorgen. Bekeken wordt in hoeverre het dossier volledig is en of er nog aanvullend onderzoek dient plaats te vinden. Aanvullend onderzoek kan uitgevoerd worden door De Bodde.

De ouders geven De Bodde na lezing van de aanvraag toestemming de aanvraag in te dienen.

c. De plaatsing

Wanneer ouders kiezen voor plaatsing op De Bodde, wordt de procedure opgestart. De procedure bestaat uit de volgende stappen:

Na een kennismakingsgesprek of het gesprek bij het samenwerkingsverband wordt met ouders afgesproken dat hun kind op een nader te bepalen tijdstip zal starten en dat zij een uitnodiging voor de inschrijving krijgen.

- Gegevens worden opgevraagd bij de school/instelling van herkomst en bij hulpverlenende instanties.
- De intern begeleider neemt contact op met de school/instelling van herkomst om zo goed mogelijk geïnformeerd te worden over de ondersteuningsbehoeften van het kind. Dit gebeurt door middel van gesprekken en observatie. In de TLV-aanvraag vult de school van herkomst het onderwijskundig rapport in, waarin de ondersteuningsbehoefte (pedagogisch) en de instructiebehoefte (didactisch) is aangegeven.

De mogelijkheid bestaat om een kind mee te laten draaien binnen De Bodde voor één of meerdere dagen als onderdeel van de procedure.

Een dossieranalyse vindt plaats en opvolgend wordt in het leerlingvolgsysteem het OPP startdocument opgesteld.

Het OPP waarin opgenomen het ontwikkelings- c.q. uitstroomperspectief wordt binnen 6 weken na plaatsing opgesteld.

Indien nodig wordt ondersteuning door de schoolmaatschappelijk werker geboden om leerlingenvervoer bij de gemeente aan te vragen.

Binnen het zorgteam wordt de aangemelde leerling besproken. De leden van het zorgteam worden door de IB-er geïnformeerd aan de hand van de beschikbare rapportage. Daarnaast wordt in beeld gebracht of er knelpunten zijn en hoe de procedure verder verloopt. Aanvullend onderzoek kan hierbij noodzakelijk zijn. Aandachtspunten voor de begeleiding worden geïnventariseerd.

Er wordt bekeken in welke type groep de aangemelde leerling het beste geplaatst kan worden. Hierbij wordt rekening gehouden met de individuele behoeften op ontwikkelingsgebied, mate van begeleiding m.b.t. gedrag, werkhouding en sociaal emotioneel niveau.

Indien noodzakelijk neemt de toekomstige leerkracht contact op met de school van herkomst. In de meeste situaties wordt gesproken met de school van herkomst of vindt een observatie door de ib'er op locatie plaats. Hierna wordt de leerling geplaatst.

d. Zorgplicht

Met de invoering van Passend Onderwijs hebben alle scholen zorgplicht gekregen. Dat betekent dat ze er voor verantwoordelijk zijn om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een passende plek te bieden. Het gaat hierbij om leerlingen die worden aangemeld en leerlingen die al op school zitten. Na aanmelding heeft De Bodde 6 weken de tijd om te beslissen over de toelating van de leerling. Deze periode kan eenmaal met 4 weken worden verlengd. De Bodde onderzoekt eerst of ze de leerling zelf de extra onderwijssteuning kan bieden. Soms hebben we meer informatie nodig om dit goed te beoordelen. We kunnen daarvoor om extra informatie vragen bij de ouders. Indien we zelf geen passende onderwijsplek kunnen bieden, leveren we onze uiterste inspanning om tot een passende plek op een andere school te komen. Dit gebeurt altijd in overleg met de ouders. Zij worden hierover tenminste schriftelijk en met redenen omkleed geïnformeerd. Indien ouders hiertegen bezwaar maken (binnen 6 weken bij het bevoegd gezag van de school) moet verplicht advies worden gevraagd bij de Toelatings- en adviescommissie-TAC. Ouders en scholen kunnen tevens een beroep doen op onafhankelijke onderwijsconsulenten indien er zich problemen voordoen bij de plaatsing van geïndiceerde leerlingen.

Ook wanneer zittende leerlingen om uiteenlopende redenen voor een bepaalde tijd niet in staat zijn onderwijs op school te volgen, neemt De Bodde haar verantwoordelijkheid voor de zorgplicht. Hierbij wordt in afstemming met ouders en naar de mogelijkheden van De Bodde gezocht naar een passend alternatief. Onderwijs op een andere locatie dan school behoort tot de mogelijkheden. In enkele gevallen wordt de samenwerking gezocht met de onderwijs(zorg)consulent.

e. Verwijdering

Grenzen van het onderwijs zijn bereikt als:

- de veiligheid van desbetreffende leerling, de andere leerlingen en/of het personeel in het geding komt
- er geen sprake meer is van leerbaarheid
- de leerling geen nabijheid duldt van andere leerlingen en/of personeel
- de tijd voor verzorging/medische handelingen en structurele therapie niet meer in juiste verhouding staat tot het didactisch programma.

Er kunnen zwaarwegende redenen zijn om geplaatste leerlingen te schorsen dan wel te verwijderen. In situaties waarin de school het

voornemen heeft de leerling te schorsen dan wel te verwijderen wordt er eerst contact opgenomen met de voorzitter van het college van bestuur van Biezonderwijs en in geval van verwijdering met de ambtenaar belast met de leerplicht. Het bevoegd gezag beslist over toelating, schorsing en verwijdering, na directie, zorgteam en/of de leraar gehoord te hebben (i.v.m. dossiervorming). De Bodde heeft een schorsingsprotocol.

I.3. Kwaliteiten personeel

a. Management

Het managementteam van De Bodde werkt vanuit de principes van de lerende organisatie. Persoonlijk meesterschap, systeemdenken, een gezamenlijke visie ontwikkelen, omgaan met mentale modellen en teamleren zijn hierbij kernbegrippen.

De visie op leiderschap en de concretisering van de principes van de lerende organisatie gaan uit van een aantal kenmerken; de schoolleiding heeft een heldere visie op onderwijs en draagt deze over op de teamleden. Tevens motiveert de schoolleiding teamleden en ouders hun bijdrage te leveren aan het realiseren van de, aan de visie, gerelateerde doelen. Dit gebeurt o.a. via het gebruik van de kijkwijzer, klassenbezoeken en flitsbezoeken.

De schoolleiding vergroot de participatie van een ieder door verantwoordelijkheden en bevoegdheden te delegeren, door informatie beschikbaar te stellen, resultaatafspraken vast te stellen en deze resultaten te monitoren. Gedurende het proces van kwaliteitsverbetering bewaakt en stuurt het management de doorgaande lijn en de samenhang in de organisatie op dusdanige wijze, dat voor alle teamleden duidelijk is/wordt wat hun individuele bijdrage is en/of wordt.

Vanuit deze stijl van leidinggeven, heeft De Bodde zich ontwikkeld tot een professionele organisatie waarbij werken aan de verbetering van de onderwijskwaliteit in alle processen is geborgd.

b. Personeel

Het team van De Bodde bestaat uit gekwalificeerd personeel. De meeste leerkrachten hebben zich gespecialiseerd voor het ZML-onderwijs door het volgen van de Opleiding Speciaal Onderwijs en/of de opleiding Master Sen. Daarnaast heeft een aantal leerkrachten zich gespecialiseerd in de begeleiding van kinderen met een autisme spectrum stoornis. De groepsleerkrachten krijgen in de groep (een gedeelte van de week) ondersteuning van onderwijsassistenten. Deze hebben onder meer de volgende opleidingen gevolgd: KVJV (Kinderverzorging en Jeugdverzorging); AW (Agogisch Werk); SPW (Sociaal Pedagogisch Werk); MBO-IW (Middelbare Beroepsopleiding Inrichtingswerk); OAS (onderwijsassistente). Bij aanname wordt van hen momenteel de opleiding OAS geëist.

De (groeps-)leraar en de onderwijsassistent worden ondersteund door de afdelingscoördinator, intern begeleider, orthopedagoog/ psy-

choloog, maatschappelijk werkende, logopedisten, schoolarts en/of schoolverpleegkundigen.
De vakleerkracht gym geeft en/of ondersteunt de gymlessen.

I.4. Signaleren van onderwijs- en zorgvragen

a. Algemeen

Schoolklimaat

Het schoolklimaat op De Bodde is een aangename, uitdagende, motiverende en stimulerende werkomgeving, waarin teamleden en leerlingen op een positieve manier met elkaar omgaan. Het schoolklimaat bevordert en stimuleert de betrokkenheid van ouders. De Bodde zorgt voor veiligheid, geborgenheid, rust en structuur. Dit realiseren we door duidelijke schoolregels, een opgeruimde school en een professioneel en collegiaal werkklimaat.

Zorg en begeleiding

Op school werken bevoegde en gespecialiseerde leraren. Het onderwijs, de zorg en de begeleiding is structureel georganiseerd. Vanuit behoeftes en mogelijkheden van de individuele leerling zorgt SO De Bodde voor systematische begeleiding tijdens de schoolloopbaan gericht op het vervolg onderwijs (VSO) en de latere keuze binnen wonen, werken en vrije tijd.

b. De leerling in de school

We zijn als school voor SO gespecialiseerd in het leveren van onderwijs op maat. De individuele mogelijkheden van de leerling vormen het belangrijkste uitgangspunt bij de inrichting en organisatie van ons onderwijs.

Op het niveau van de individuele leerling

In ons onderwijs richten wij ons op een optimale en veelzijdige ontwikkeling van elke leerling persoonlijk. Bij plaatsing wordt door de intern begeleider op basis van de aangeleverde informatie een OPP startdocument geschreven. De leerkracht stelt op basis daarvan binnen 6 weken een eerste OntwikkelingsPerspectiefPlan (OPP) op waarin het ontwikkelings- cq uitstroomperspectief (leerroute) wordt vermeld. Dit wordt met de ouders besproken en door hen ondertekend. We zien de leraar als de centrale regisseur, die direct en indirect wordt ondersteund door de overige medewerkers binnen de school.

Op het niveau van de groep

Ons onderwijs is individueel gericht, maar dit betekent niet dat ieder kind apart onderwijs krijgt. Iedere leerkracht begeleidt, vaak met hulp van een onderwijsassistent een groep van ongeveer 10 tot 13 leerlingen waarbinnen zoveel mogelijk individuele begeleiding gegeven wordt. De behoeften van de leerlingen in een bepaalde groep leiden tot de opstelling van groepsplannen en sub-

lesgroepen. Hierin zijn de bouwstenen van het onderwijsaanbod van een bepaalde groep beschreven. Voor enkele specifieke doelgroepen binnen onze leerlingenpopulatie geldt dat we de groepsgrootte tijdelijk of structureel aanpassen (verkleinen) voor zover de schoolorganisatie dat toelaat.

Dit is het geval bij:

- leerlingen die op grond van een autisme spectrum stoornis extra specifieke aandacht nodig hebben;
- leerlingen met een meervoudige beperking;
- leerlingen met gedragsproblemen.

Voor de zomervakantie worden de nieuwe groepen ingedeeld. In de loop van het schooljaar wisselen van groep is incidenteel mogelijk. Leerlingen van onze school hebben extra tijd en aandacht nodig om allerlei vaardigheden aan te leren. Daarom wordt de lesstof in kleine stapjes aangeboden en op een gevarieerde manier regelmatig herhaald. Naast het aanleren van didactische vaardigheden wordt er ook veel aandacht besteed aan het aanleren en onderhouden van sociale- en praktische vaardigheden (gericht op zelfstandigheid en zelfredzaamheid). Twee keer per jaar wordt gedurende een aantal weken expliciet projectmatig gewerkt.

De leraar werkt in de groep met groepsplannen en sub-lesgroepen. Deze geven aan welke aanpassingen naar elk kind afzonderlijk noodzakelijk zijn. In een aantal gevallen is het gewenst extra activiteiten voor instructiegroepjes of individuele leerlingen in te richten. Binnen de groep wordt gedifferentieerd door het inzetten van onderwijsassistent of een aangepaste organisatie. In een aantal gevallen is ook sprake van aangepaste leermomenten buiten de groep: logopedie, speltherapie, fysiotherapie, psychomotorische therapie, sensorische integratie, leesinstructies e.d.

We volgen de ontwikkelingen van de leerling nauwgezet en leggen de resultaten vast in een dossier. Ouders hebben te allen tijde het recht op inzage in dit dossier. Eén keer in de vier jaar vindt een uitgebreid onderzoek plaats, uitgevoerd door de Commissie van Begeleiding. Dit betekent in elk geval een medisch- psychologisch- en ortho-didactisch onderzoek. Daarnaast kan ook een schoolmaatschappelijk onderzoek plaatsvinden. De gegevens worden met de ouders besproken tijdens een trajectbespreking.

c. Zorgteam

Binnen school is een zorgteam ingesteld, waarin vragen rondom de ontwikkeling van leerlingen besproken worden. Vragen worden ingebracht door de afdelingscoördinator, de interne begeleider of de leerkracht van de groep. In het zorgteam zijn naast de afdelingscoördinator en de psycholoog/ interne begeleider, orthopedagoog en schoolmaatschappelijk werkende aanwezig. Voorzitter van het zorgteam is de IB-er. Het zorgteam komt elke twee weken bij elkaar. Het zorgteam meldt indien daar aanleiding toe is leerlingen aan voor het Zorg-

Advies- en Begeleiding Team (binnen de eigen organisatie).

d. Zorg-, Advies- en Begeleiding Team

Dit team heeft als doel om complexe zaken in gezamenlijkheid op te lossen. Alle partijen in de zorg rondom leerlingen zitten dan rond de tafel. Er wordt een coördinator aangewezen en het tijdspad wordt uitgezet. In dit team zitten: adjunct-directeur (voorzitter), IB-er, schoolmaatschappelijk werker, schoolarts, vaste vertegenwoordiger MEE. Met de organisatie Veilig Thuis bestaan korte communicatielijnen om hen tijdig te betrekken in school overstijgende complexe casuïstiek. Dit team komt twee keer per schooljaar bijeen. Indien nodig zal dit team ook op afroep problemen aanpakken. Als school zijn we gehouden aan de aansluiting bij beroepsmatig handelen op basis van de landelijke Meldcode.

We maken ook gebruik van het door de gemeente Tilburg georganiseerde signaleringssysteem de Verwijsindex. Samenwerkende instanties kunnen snel zorgen bespreken en delen om de hulpverlening goed te laten verlopen.

I.5. Competenties en professionalisering

Integraal personeelsbeleid / professionalisering

Het personeel volgt regelmatig cursussen om zich bij te scholen.

Nascholing kan ingezet worden voor het gehele team, per afdeling of een specialisatie voor één of meerdere medewerkers. Ook vraaggericht wordt scholing ingekocht indien de praktijk hier om vraagt.

Algemene competenties voor onderwijsgevende:

- Pedagogische wendbaarheid

Geeft individuele begeleiding aan (problematische) leerlingen met verschillende hulpvragen en problemen en creëert daarvoor een veilig pedagogisch klimaat. Beschikt over kennis en vaardigheden betreffende de verschillende begeleidingsbehoeften, syndromen en ziektebeelden zoals we deze tegenkomen in het SO.

- Klassenmanagement

Organiseert het verloop van het groepsproces zodanig dat leerlingen taakgericht en interactief werken in een leeromgeving waarin leerlingen zich veilig en gerespecteerd voelen en gestimuleerd worden om zich maximaal te ontplooien.

- Vernieuwend denken

Denkt vanuit verschillende bronnen na over ervaringen, ideeën en veranderingen in onderwijsvragen en komt op basis daarvan tot verbetervoorstellen en/of nieuwe ideeën.

- Activerend en gedifferentieerd werken

Speelt bij instructie en verwerking in op de leermogelijkheden van de leerlingen.

- Vakmatige beheersing

Beheerst vakinhoudelijke kennis en vakdidactische kennis en vaardigheden en is actief in het verbreden, verdiepen en vernieuwen van deze kennis en vaardigheden.

- Collegiale consultatie

Werkt aan de eigen professionele ontwikkeling en ondersteunt de professionele ontwikkeling van collega's.

- Vernieuwend werken

Staat open voor ontwikkelingen en draagt bij aan de implementatie van veranderingen en vernieuwingen in het ZML onderwijs

- Communicatie, overleg en samenwerking

Werkt mee aan het verbeteren van communicatie, overleg en samenwerking in samenhang met het realiseren van de doelen van de school.

- Organiseren en planmatig handelen op langere termijn

Overziet de samenhang tussen (onderwijs)activiteiten en zorgt voor een effectieve en efficiënte organisatie en planning van activiteiten.

- Contacten en informatie-uitwisseling

Kan in uiteenlopende contacten komen tot een bespreking van en afstemming over de leerprocessen en leerresultaten van leerlingen.

I.6. Een veilige school

Veel aandacht is de afgelopen jaren uitgegaan naar het realiseren van een 'Veilige School':

- In fysiek opzicht is een aantal aanpassingen gedaan m.b.t. de schoolomgeving i.v.m. een verkeersveilige schoolomgeving.
- Intern beschikken we over een 'Veiligheidsprotocol', het personeel is hiermee bekend.
- Er zijn 4 interne vertrouwenspersonen.
- Het personeel is bekend met de Meldcode en handelt er naar.
- Er is een heldere klachtenregeling ontwikkeld.
- Er is een sociaal veiligheidsplan opgesteld waarin het huidige pestprotocol is opgenomen. Dit wordt jaarlijks herzien.
- We streven naar openheid en leggen afspraken vast.
- Het personeel is middels een training DDG (omgaan met dreigend en destructief gedrag) vaardiger geworden in het voorkomen van en omgaan met agressie.
- Omgaan met dreigend en destructief gedrag blijft binnen de afdelingen onder de aandacht. Ook omdat er steeds weer nieuw personeel in de school komt.
- Er is een 'achtervangprotocol' en 'schorsingsprotocol' opgesteld.
- Een veilige, opgeruimde en overzichtelijke leer- en werkomgeving. Twee keer per jaar vindt een ARBO gebouwencontrole plaats.

De sociale vaardigheden van leerlingen versterken we door een vijftal positief geformuleerde omgangsregels, te weten:

1. Is mijn naam, noem me zo voortaan.
2. Bij nee of stop hou je op.
3. De spullen heel en schoon, dat is heel gewoon.
4. Samen spelen is fijn, daar mag jij ook bij zijn
5. Ben je boos tel tot 10. Je wordt rustig zul je zien.

Veiligheid is iets van samen. Controle op naleving van regels en het geven van feedback horen daarbij. Indien gewenst kan de externe vertrouwenspersoon personeel en ouders ondersteunen. Een netwerk van zorg rondom de school (Veiligheidshuis) ondersteunt ons.

Wegloopprotocol

Binnen de school hanteren we strikte afspraken over het gesloten houden van deuren, ramen en hekwerken. Wanneer onverhoopt een leerling toch 'wegloopt', gelden de volgende afspraken: de afdelingscoördinator (of plaatsvervanger) wordt gewaarschuwd, deze organiseert de volgende stappen:

- de leerling wordt gevolgd door een of meerdere medewerkers die met mobiele telefoon contact houden met de school;
- bij vermissing worden na ten hoogste 15 minuten de politie/ wijkagent ingeschakeld en vervolgens worden ouders/ vertegenwoordigers geïnformeerd.

I.7. Fysieke toegankelijkheid van schoolgebouw, aangepaste werk- en instructieruimtes en hulpmiddelen.

De Bodde hecht veel waarde aan een goede toegankelijkheid voor iedereen, ook rolstoelgebruikers. De Bodde is goed bereikbaar met openbaar vervoer, per auto, met de(brom)fiets en te voet. In het gebouw zijn alle ruimten toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Indien nodig worden speciale hulpmiddelen ingezet.

In een viertal gespecialiseerde groepen is het onderwijs ingericht volgens de TEACCH-principes (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped CHILDren). Visualisatie en voorspelbaarheid staan hierbij centraal. In een gestructureerde omgeving wordt duidelijkheid geboden aan leerlingen. Het onderwijs in deze groepen is voornamelijk individueel gericht. De leerlingen hebben binnen de klas een individuele werkplek die afgeschermd is van de werkruimte van andere leerlingen. Tevens beschikt een van deze lokalen (de onderwijs zorgklas) over een aparte sensiruimte, een andere groep over een aparte eetruimte en er zijn aparte kantoor/werkruimten voor iedere klas beschikbaar.

In en om het gebouw beschikken we over een gymzaal, watergewinningsbad, kleedlokalen, snoezelruimte, verschoningsruimte, speellokaal, PAR (prikkelarme achtervang ruimte), logopedie- en therapieruimtes, vergaderruimtes, onderzoekskamers, aula, ouderkamer, tuin en dierenverblijf.

I.8. Protocol voor medische handelingen

De Bodde werkt conform de afspraken uit het protocol medicijnverstrekking en medische handelingen van De Bodde. Dit protocol is vastgesteld in samenwerking met de GGD Hart van Brabant. Hierin is opgenomen:

- dat ouders schriftelijke toestemming moeten verlenen voor het verstrekken van medicijnen.
- dat leerlingen niet zelf de medicijnen in hun bezit mogen hebben
- dat medicijnen worden bewaard in een afgesloten medicijnenkistje

- dat het personeel registreert wanneer en hoeveel medicijnen worden ontvangen en wat wordt uitgereikt
 - afspraken over verstrekken van medicijnen op verzoek en indien de leerling op school ziek wordt.
- Op het schoolnetwerk/Arbo zijn hierover gegevens terug te vinden.

II Onderwijs

II.1. Visie op onderwijs

De Bodde richt zich op het veelzijdig ontwikkelen van de mogelijkheden van de leerling met een verstandelijke beperking en past het onderwijs daar zo goed mogelijk op aan. We streven na bij iedere leerling een positief gevoel van eigenwaarde te ontwikkelen.

Veiligheid en vertrouwen vormen de basis voor het onderwijsleerproces.

Vertrekpunt vormt het dagelijks leven van de leerling. Ons algemene doel is onze leerlingen zodanig toe te rusten dat ze bij het verlaten van de school na de VSO leeftijd zo zelfstandig mogelijk kunnen wonen en werken en dat zij een zinvolle invulling kunnen geven aan hun vrije tijd (recreëren).

De Bodde wil dit realiseren door mogelijkheden van leerlingen die zeer moeilijk leren, optimaal te ontwikkelen via het geven van kwalitatief goed onderwijs vanuit de pedagogische visie:

- Die gericht is op de voortdurende en optimale ontwikkeling van de leerling als individu in relatie tot zijn omgeving.
- Die de leerling stimuleert zo zelfstandig mogelijk te functioneren in de maatschappij om zo goed mogelijk te integreren in de samenleving.
- Die gekenmerkt wordt door een pedagogisch schoolklimaat dat het welzijn van de leerlingen bevordert.

Uitgangspunt wordt gevormd door de kerndoelen ZML. Binnen onze school proberen wij bij elke leerling 'eruit te halen wat erin zit'. We meten daarbij elke leerling naar zijn eigen maat. Op basis van het geformuleerde uitstroomperspectief volgen leerlingen een individuele leerroute.

Om dit streven in de praktijk waar te maken, werken we aan een efficiënte organisatie van De Bodde vanuit de volgende onderwijskundige visie:

- Wij bieden de leerlingen een duidelijke structuur.
- Wij behandelen elkaar met respect. Leerlingen moeten zich op school veilig voelen.

- De leeromgeving nodigt de leerlingen uit tot leren en ontdekken.
- Iedere leerling wordt aangesproken op zijn/haar eigen niveau, maar ze ervaren wel dat ze deel uitmaken van een groep.
- We streven naar een zo groot mogelijke zelfredzaamheid en zelfstandigheid bij de leerlingen.

De Bodde kenmerkt zich door:

- Toegankelijk te zijn voor leerlingen en ouder(s)/verzorger(s).
- Snel en flexibel om te gaan met vragen van ouder(s)/verzorger(s).
- Een duidelijke, transparante organisatie waarin taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed geregeld zijn.
- Een duidelijk en voorspelbaar schoolklimaat te creëren voor leerlingen.
- De gebouwen modern en goed geoutilleerd in te richten.
- Te werken met methodes en materiaal, die de onderwijsgeevenden in staat stellen kwalitatief goed onderwijs te realiseren.
- Doordachte didactische leerlijnen per kerndoel/vak- en vormingsgebied te gebruiken en verder te ontwikkelen.

II.2. Handelings- en Opbrengstgericht werken (HOGW)

Planmatig werken en afstemming van het onderwijsaanbod op behoeften van de groep en de individuele leerling geschiedt door middel van groepsplannen en OntwikkelingsPerspectiefPlannen (OPP).

De planning van het onderwijsaanbod en de registratie van de vorderingen vindt plaats in het digitale leerlingvolgsysteem in ParnasSys. Twee keer per jaar worden de opbrengsten en nieuw te behalen doelen met de ouders geëvalueerd en vastgesteld. Eén keer per jaar wordt aan de hand de overzichten uit Parnassys en het formulier streefniveau leerroutes De Bodde in samenspraak met ouders/ verzorgers inzichtelijk gemaakt op welk niveau de leerling uitstroomt. De data voor dit formulier worden via ParnasSys beschikbaar gesteld.

Het handelings- en opbrengstgericht werken is een cyclisch proces dat minimaal twee keer per jaar wordt uitgevoerd. In deze cyclus wordt in chronologische volgorde gewerkt aan de verschillende fases HOGW; waarnemen – begrijpen – wegen – plannen – handelen – evalueren. Dit geldt zowel voor de groepsbesprekingen als voor de OPP besprekingen met ouders.

II.3. Organisatie

1. Groeotypes

We kennen binnen het SO op De Bodde twee type van groepen:

a. **Reguliere groep:** het streven is om de groepsgrootte in de onderbouw op maximaal 12 te houden en in de bovenbouw op maximaal 13. De groep wordt begeleid door een leerkracht en gedeeltelijk ondersteund door een onderwijsassistent. In de onderbouw worden de groepen 4 tot 5 dagen ondersteund door een onderwijsassistent. De groepen in de bovenbouw worden 3 dagen ondersteund door een onderwijsassistent. Daarnaast wordt, indien mogelijk, in alle groepen een stagiaire ingezet.

b. **Speciale groepen;** het streven is om de groepsgrootte op maximaal 10 te houden. De leerlingen worden bij voorkeur begeleid door vaste leerkracht(en) en een fulltime onderwijsassistent. Daarnaast wordt, indien mogelijk, in alle groepen een stagiaire ingezet. In deze groep worden leerlingen met meervoudige complexe zorgbehoefte geplaatst. Het zijn o.a. leerlingen met een (zeer) lage ontwikkelingsleeftijd en leerlingen, die naast hun verstandelijke beperking bekend zijn met autisme problematiek. Tevens kunnen sterk structuurbehoefte leerlingen zonder autisme in deze groepen geplaatst worden. (o.a. hechtingsproblematiek, ADHD) Het onderwijs is ingericht volgens de TEACCH-principes (Treatment and Education of Autistic and related Communication handicapped CHildren). Visualisatie en voorspelbaarheid staan hierbij centraal. In een gestructureerde omgeving wordt duidelijkheid geboden aan leerlingen. Het onderwijs/ de instructie in deze groepen is voornamelijk individueel gericht.

De commissie van toelating en begeleiding (het zorgteam) beslist na toelating in welk type groep de leerling wordt geplaatst.

2. Leerroutes

Voor een schematisch totaaloverzicht van de leerroutes en het leerstofaanbod per leerroute zie de bijlagen verderop.

Om zo optimaal mogelijk aan te sluiten bij de mogelijkheden van de leerlingen is er sprake van 6 leerroutes. SO De Bodde biedt onderwijs aan op de leerroutes 1 t/m 4.

Wanneer er in onderstaande tekst gesproken wordt over niveau dan verstaan we daaronder het totaal niveau van functioneren van de leerling. Alle niveaubepalende terminologie moet geïnterpreteerd worden binnen de doelgroep ZML.

Leerroute 4: Arbeid / SBO / Pro

In het algemeen spreken we hier van een gemiddeld tot hoog ZML niveau. De leerlingen in deze leerroute zijn relatief sociaal sterke personen, ze zijn gericht op anderen. Er is sprake van wederkerigheid en inlevingsvermogen.

Ze kunnen om hulp vragen, anticiperen op problemen en kunnen flexibel omgaan met wisselende groepssamenstellingen. Ze zijn op een adequate manier sociaal weerbaar. Binnen hun mogelijkheden zijn ze in staat tot zelfreflectie.

De leerlingen vragen om een stimulerende omgeving waarbinnen ze voldoende uitgedaagd worden (pedagogisch en didactisch). Ze hebben daarnaast behoefte aan een veilige en voorspelbare omgeving.

Deze leerlingen zijn gebaat bij een onderwijsaanbod dat zich richt op cognitieve ontwikkeling, praktische- en sociale vaardigheden. De ontwikkeling van deze vaardigheden staat in het teken van het vergroten van de zelfstandigheid en het later dragen van eigen verantwoordelijkheid op het gebied van wonen, werken, vrije tijd en burgerschap.

Het uitstroomperspectief, dat gebaseerd is op de cognitieve mogelijkheden en onderwijsbehoeften van de leerling, is veelal VSO ZML leerroute 4, PRO of SBO.

Leerroute 3: Arbeidsmatige Dagbesteding

In het algemeen spreekt men van een gemiddeld ZML niveau.

De leerlingen in deze leerroute zijn leerlingen die sociaal emotioneel nog veel kunnen leren en daarin ook leerbaar zijn.

Aandachtspunten zijn: ego-ontwikkeling; weerbaarheid; samenwerken; conflictsituaties hanteren; hulpvragen leren stellen; aanleren van waarden en normen; inzicht in eigen handelen (zelfreflectie); het overzien van de gevolgen van eigen daden; impulsgerichtheid.

De leerlingen hebben in potentie in zich dat ze sociaal emotioneel kunnen ontwikkelen maar of het voldoende tot uiting komt, wordt sterk bepaald door de omgeving en/ of een bijkomende problematiek.

De leerlingen vragen om een overzichtelijke omgeving waarbinnen ze voldoende uitgedaagd worden (pedagogisch en didactisch). Er is veel ruimte voor herhaling.

Deze leerlingen zijn gebaat bij een onderwijsaanbod dat zich richt op cognitieve ontwikkeling, praktische- en sociale vaardigheden. De ontwikkeling van deze vaardigheden staat in het teken van het vergroten van de zelfstandigheid en het dragen van latere eigen verantwoordelijkheid op het gebied van wonen, werken en vrije tijd.

Het uitstroomperspectief is in principe VSO ZML leerroute 3.

Leerroute 2: Activiteitgerichte Dagbesteding

In het algemeen spreekt men van een laag ZML niveau.

De leerlingen in deze leerroute zijn leerlingen die sociaal emotioneel kwetsbaar zijn, impulsgericht handelen en daarin nauwelijks leerbaar zijn. Ze zijn sterk gericht op bevrediging van eigen wensen en behoeften. Ze houden weinig rekening met de ander en kunnen zich niet inleven in die ander. Sommige vaardigheden kunnen getraind worden maar worden niet of nauwelijks eigen gemaakt.

De leerlingen vragen om een gestructureerde pedagogisch-didactische omgeving waarbinnen ze uitgedaagd worden om zich middels ervaringsgericht leren verder te ontwikkelen.

Deze leerlingen zijn sterk gebaat bij een onderwijsaanbod gericht op de praktische vaardigheden. Er wordt vooral gewerkt vanuit betekenisvolle activiteiten en ervaringsleren. Deze leerlingen ontwikkelen zichzelf vooral door het 'doen' en vragen derhalve om een uitlokkende pedagogisch-didactische leeromgeving waarbinnen ze uitgedaagd worden zich verder te ontwikkelen.

De ontwikkeling van vaardigheden staat in het teken van het vergroten van de zelfstandigheid op het gebied van het latere wonen, werken, vrije tijd.

Het uitstroomperspectief is in principe VSO ZML leerroute 2.

Leerroute 1: Belevingsgerichte Dagbesteding

In het algemeen spreekt men van een zeer laag ZML niveau met meervoudige complexe zorgbehoefte. De leerlingen in deze leerroute zijn leerlingen die in grote mate afhankelijk zijn van een ander om tot handelen te komen. Ze tonen weinig eigen initiatief en de initiatieven die ze tonen zijn gericht op de eigen behoeftebevrediging. Ze kunnen geen rekening houden met een ander, hebben geen inlevingsvermogen, ze zien de ander als een object. Er is geen sprake van samenspel, beurt name en delen.

De leerlingen vragen om een gestructureerde pedagogisch-didactische omgeving waarbinnen ze uitgedaagd worden om zich middels ervaringsgericht leren verder te ontwikkelen.

Deze leerlingen zijn gebaat bij een onderwijsaanbod gericht op het aanleren van de algemeen dagelijkse levensverrichtingen.

Het uitstroomperspectief is in principe VSO ZML leerroute 1.

Onderwijs-Zorgarrangement

Gezien de intensieve begeleidings- en verzorgingsvraag wordt voor sommige leerlingen een onderwijszorgarrangement aangevraagd. Dit gebeurt in samenwerking met ouders en de zorgpartners, waardoor er gedurende de onderwijstijd extra ondersteuning in de groep aanwezig is op basis van individuele indicaties PGB of Jeugdwet.

Zorg-Onderwijsarrangement

Wanneer er sprake is van een meervoudige complexe zorgbehoefte waarvoor een leeromgeving buiten de school meer passend is, wordt bekeken op welke manier het onderwijs naar de zorglocatie gebracht kan worden. Een zorgvuldig traject gaat hieraan vooraf. Insteek van zo'n arrangement is altijd ingroei binnen school. Wanneer blijkt dat dit niet tot de mogelijkheden behoort, zal onderwijs op de zorglocatie gecontinueerd blijven.

III Kwaliteitsbeleid en Ondersteunende disciplines

III.1. Kwaliteitsbeleid

Om gestructureerd en systematisch aan kwaliteitsverbetering te werken, is inzicht in alle relevante aspecten van het onderwijs noodzakelijk en dient een helder en objectief beeld te worden verkregen over de sterke en zwakke kanten van De Bodde. Op basis van deze gegevens kan met resultaatgerichtheid en transparantie binnen de school, naar ouders en naar andere betrokken instanties worden gecommuniceerd. Dit met de wil en het vermogen om de school continu door middel van samenwerking te verbeteren. De stuurgroep kwaliteitszorg (SGKZ) is verantwoordelijk voor deze kwaliteitsverbeteringen. De stuurgroep realiseert dit aan de hand van de resultaten van het inspectierapport van maart 2016 en werkt via een plan van aanpak aan de verbeterpunten uit dat rapport. De stuurgroep wordt daarbij ondersteund door domeingroepen. Deze bestaan uit afgevaardigden uit het team op basis van kennis en/of affiniteit.

III.2. Ondersteunende disciplines

Ondersteunende disciplines intern

Hieraan geven de volgende medewerkers binnen school een bijdrage:

- schoolmaatschappelijk werkende: richt zich op de afstemming van de school- en thuissituatie en ondersteunt ouders bij hulpvragen betreffende de thuissituatie. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om voor enkelvoudige hulpvragen indicaties aan te vragen bij de gemeente vanuit de Jeugdwet.
- logopedisten: ondersteunen de spraak-/taalontwikkeling zowel op groeps- als op individueel niveau en zijn verantwoordelijk voor de communicatiesystemen. Ze coördineren het leerstofaanbod rondom "leespraat".
- orthopedagogen/psychologen: verrichten (handeling georiënteerd) onderzoek bij leerlingen en adviseren leraren in het kader van het opstellen en uitvoeren van OntwikkelingsPerspectiefPlannen.
- jeugdarts en/of jeugdverpleegkundige: doen periodiek geneeskundig onderzoek en adviseren de school op het gebied van gezondheidszaken;

Ondersteunende disciplines extern

Om sommige leerlingen in staat te stellen het onderwijs goed te kunnen volgen, wordt er binnen De Bodde gebruik gemaakt van:

- psychomotore therapie
- spel therapeutische interventies
- sensorische integratiebehandelingen.
- (kinder)fysiotherapie

IV. De ondersteuningsstructuur en de samenwerking met instellingen voor zorg en jeugdhulpverlening

SO De Bodde verzorgt onderwijs aan leerlingen uit de hele regio Midden-Brabant en heeft in het kader van Passend Onderwijs te maken met verschillende samenwerkingsverbanden (o.a. Plein013). In de ketenzorg werken we samen met verschillende instanties en organisaties.

IV.1. voor zorg en jeugdhulpverlening werken we samen met:

- Veilig Thuis
- Zorg – en Veiligheidshuis
- MEE; Hulpverlening aan mensen met een beperking
- Zorginstellingen Amarant, Prisma, Idris, ASVZ Zuidwest, Saltho, Kompaan
- Politie/zedenpolitie/wijkagent
- Autisme in Balans
- Buro MAKS
- CCE; Centrum voor Consultatie en Expertise
- GGD
- IMW: instituut voor maatschappelijk werk
- Junior Care
- Gemeente Tilburg/leerplicht
- William Schrikker Groep

IV.2. Overige organisaties waarmee de Bodde samenwerkt zijn:

Servicepunt leerlingenvervoer
Provincie/BVL (Brabant VerkeersVeiligheidslabel)

Andere scholen binnen de Stichting Biezonderwijs Tilburg
Kracht van Speciaal
Samenwerkingsverband van scholen voor speciaal onderwijs in de regio Tilburg
PABO Pedagogische Academie Basis Onderwijs
Fontys Hogeschool
ROC (MBO) Regionaal Opleiding Centrum / Middelbaar Beroepsonderwijs
SOL begeleidt op het gebied van levensbeschouwing
CmKT Cultuur met KunstTilburg
Factorium Tilburgse Dans- en Muziekschool
PARWO Passend Reken- en Wiskunde Onderwijs
SLO Stichting Leerplan Ontwikkeling
Driestar Educatie begeleidt bij kwaliteit ontwikkeling
Lecso (Landelijk Expertisecentrum Speciaal Onderwijs)
CED Centrum voor Expertise en Dienstverlening
AMO Actieve middag opvang
BSO Buitenschoolse Opvang Amarant

IV.3. Integraal Kind- en Jeugdcentrum

De Bodde is onderdeel van een pilot van 8 scholen in de gemeente Tilburg die werken aan de ontwikkeling en realisering van een Integraal Kind- en Jeugdcentrum. Hiertoe behoren ook de AMO en de BSB van Amarant. Een van de speerpunten is om de begeleiding van jongeren op elkaar af te stemmen.

Bijlage behorende bij II.3.2: Organisatie Leerroutes

LEERROUTE	Leerroute 1	Leerroute 2	Leerroute 3	Leerroute 4	Leerroute 5
Intensiteit ondersteuning	Zeer intensief	Intensief	Voortdurend	Regelmatig	Incidenteel
Groepsgrootte	Maximaal 12	Maximaal 12	Maximaal 14	Maximaal 14	
Personeel in de klas	Full time leerkracht Full time onderwijsassistent Full time zorg assistent	Full time leerkracht Full time onderwijsassistent Ondersteunend zorg assistent	Full time leerkracht Full time onderwijsassistent bij jonge leerlingen t/m 8 jaar. 3 dagen onderwijsassistent bij leerlingen boven 8 jaar.	Full time leerkracht 3 dagen onderwijsassistent	Full time leerkracht 1 dag onderwijsassistent
IQ en leeftijd Enkel IQ is niet bepalend voor plaatsing in een leerroute. Extra ondersteuningsbehoeften spelen daarbij een grote rol.	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar met een cognitief intellectueel profiel IQ <35	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar met een cognitief intellectueel profiel IQ >35 en < 45	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar met een cognitief intellectueel profiel IQ > 45 en < 55	Leerlingen van 4 t/m 12 jaar met een cognitief intellectueel profiel IQ >55 en < 70	IQ > 70
Ondersteuning t.a.v. Leren en ontwikkelen	Bekende en veilige groep; Uitgangspunt is werken in eigen klaslokaal en individueel programma binnen de groep. Bescherming tegen te intensieve of verschillende prikkels Onvermogen tot zien van gevaren en risico's Dezelfde patronen en rituelen zijn nodig om	Aanbod individueel of in zeer kleine groepen; Dagprogramma is leidend met ruimte voor individuele aanpassingen Onderwijzend personeel is initiatiefnemer daar de leerling nauwelijks uit zichzelf tot leren komt. Onderwijsaanbod is functioneel, direct	Activiteiten in eigen groep en klassen overstijgende niveaugroepen; Dagprogramma is leidend Onderwijzend personeel is initiatiefnemer, daarnaast wordt initiatief vanuit de leerling gestimuleerd Het leren is functioneel en toegepast, gericht op de dagelijkse praktijk en	Activiteiten in eigen groep en klassen overstijgende niveaugroepen; Dagprogramma is leidend Onderwijzend personeel is initiatiefnemer, daarnaast wordt initiatief vanuit de leerling verwacht Er wordt gewerkt aan vakgebieden als lezen, rekenen enz. Onderwijsaanbod geschiedt	Activiteiten in eigen klas en in klassen overstijgende niveaugroepen; Dagprogramma is leidend Onderwijzend personeel stelt zich coachend op. Leerling neemt in toenemende mate eigen verantwoordelijkheid en initiatief. Onderwijsaanbod in

	<p>de dagelijkse routine vertrouwd te maken Nadruk ligt primair op zelfredzaamheid Communicatie vindt plaats d.m.v. picto's en verwijzers, hetgeen in kleine stapjes aanleren en veelvuldig herhalen met zich meebrengt Activiteiten zijn overwegend gericht op lichamelijke en zintuiglijke activering Basale ontwikkeling en beleving staan centraal</p>	<p>toepasbaar en bruikbaar in de praktijk Naast materialen worden reguliere methodes doorgaans ingezet als bronnenboek. Na een korte tijd van inspanning volgt ontspanning (taakspanne 5-10 min)</p>	<p>dicht bij de belevingswereld van de leerling (functioneel lezen en rekenen) Naast bronnenboeken worden reguliere methoden ingezet. Balans tussen in- en ontspanningsmomenten (taakspanne 10-20 min) Zelfstandigheid en sociale zelfredzaamheid vergroten (Leren spelen en samen spelen; Leren zowel individueel als samen) Activering en stimulatie zijn overwegend groepsgericht.</p>	<p>adhv reguliere methoden (stapsgewijze aanbieding en herhaling zijn nodig). Bij verhouding in- en ontspanningsmomenten ligt nadruk meer op inspanning (taakspanne 20-30 min). Sociale redzaamheid vergroten en leren reguleren van gedrag en handelen. Stimuleren van de taakwerkhouding. Er wordt gebruik gemaakt van abstractere werkvormen met thema's die verder af staan van de directe, concrete belevingswereld. Reguliere (methodeonafhankelijke)</p>	<p>groepen met waar nodig individueel gerichte instructies. Bij verhouding in- en ontspanningsmomenten en ligt nadruk meer op inspanning (taakspanne > 30 min). Reguliere methoden zijn leidend. Reguliere (methodeonafhankelijke) Toets methoden De sociale zelfredzaamheid en het leren reguleren van gedrag en handelen is gericht op het functioneren in de maatschappij.</p>
<p>Ondersteuning t.a.v. sociale en emotionele ontwikkeling</p>	<p>Voortdurend toezicht en nabijheid De basisbehoeften van de leerling staan voorop Basishouding van de leraar is neutraal Contact met de leerling vraagt tijd, rust en nabijheid. Groepsmomenten staan in het teken van het vergoten van</p>	<p>Beschermende en beschutte omgeving Bij overgang naar een andere omgeving is individuele begeleiding noodzakelijk Basisklimaat is gericht op het hechtings-proces Basishouding is gericht op het bieden van veiligheid door veel nabijheid en begrenzing</p>	<p>Basisklimaat is gericht op autonomie en individuatie (maakt onderscheid tussen ik en de ander) Grenzen en structuur aangeven om veiligheid te bieden Begeleiding corrigeert en stuurt bij op grond van gemaakte regels en</p>	<p>Basisklimaat gericht op autonomie, initiatief name en verantwoordelijkheid leren dragen. Begeleiding op afstand, waar nodig nabijheid, (meer coachend) Basishouding: ingrijpen en uitleggen Stimuleren tot zelf</p>	<p>Toezicht is op afstand aanwezig Begeleiding gericht op het komen tot meer inzicht en samen oplossingen bedenken. Situaties en gebeurtenissen evalueren in de groep. Groepsgerichte</p>

	<p>verdraagzaamheid Regelmatig inzet van extra ondersteuning nodig (zorg).</p>	<p>De begeleiding is voorspelbaar, in het zicht en nabij, hanteert vaste rituelen en ritmes. De leerling heeft moeite met het uitstellen van behoeften en neemt de omgeving waar vanuit zichzelf (egocentrisch), heeft weinig belangstelling en inlevingsvermogen t.a.v. groepsgenoten.</p>	<p>afspraken. Samen oplossen van problemen door alternatieven bieden. Herhaling blijft nodig De leerling zoekt de nabijheid van andere kinderen, samenspel is groeiende, waarbij ondersteuning noodzakelijk is</p>	<p>doen en zelf oplossingen bedenken. Groepsgerichte benadering, sociaal leren</p>	<p>benadering, sociaal leren</p>
Ondersteuning t.a.v. communicatie	<p>Sensatieniveau: Laten ervaren van de activiteit in het betreffende moment. Presentatieniveau: presenteren van de activiteit in het bepaalde moment (visuele ondersteuning middels gebaren, verwijzers, foto's) Contact gericht op hier-en-nu. Ondersteunende communicatie wordt toegepast als het niveau van representatie nog niet bereikt is. Informatieverwerking vooral via de zintuigen (tast, reuk, smaak, gehoor en gezicht).</p>	<p>Presentatieniveau: de leerling ervaart de activiteit wanneer deze concreet wordt gepresenteerd Representatieniveau (visuele ondersteuning middels gebaren, picto's, foto's). Lichaamstaal en korte zinnen gekoppeld aan het hier en nu.</p>	<p>Communicatie vindt plaats Middels gesproken taal (3- en 4 woordzinnen) Ondersteunende vormen van communicatie (middels woorden, picto's en foto's) waar nodig.</p>	<p>Communicatie vindt plaats middels gesproken taal. (eenvoudige zinnen) Leerlingen worden gestimuleerd in het uiten en verwoorden van gevoelens en gedachten middels gesproken taal. Ondersteunende communicatie waar nodig middels picto's/geschreven tekst.</p>	<p>Leerlingen kunnen zich over het algemeen goed uiten via gesproken taal en de ander begrijpen. Bij fysieke belemmeringen worden communicatiehulpmiddelen ingezet.</p>
Uitstroomperspectief	VSO leerroute 1 Belevingsgerichte dagbesteding	VSO leerroute 2 Activiteitgerichte dagbesteding	VSO leerroute 3 Arbeidsmatige dagbesteding	VSO leerroute 4/ vervolgonderwijs SBO/Pro	drempelloos vervolgonderwijs

	Leerroute 1	Leerroute 2	Leerroute 3	Leerroute 4	Leerroute 5
Leerlijnen en niveau	Plancius 1-6	SO-ZML niveau 3	SO-ZML niveau 6	SO-ZML niveau 8	regulier
Sociale emotionele ontwikkeling (ZIEN!)	<p>ZIEN! is een expertsysteem binnen ons leerlingvolgsysteem ParnasSys dat op basis van een analyse van observaties concrete doelen en handelingssuggesties geeft. ZIEN! ondersteunt het gehele proces van signaleren tot handelen en hanteert zeven dimensies. Twee graadmeters, betrokkenheid en welbevinden, die een signaalfunctie hebben en vijf vaardigheidsdimensies die relevante informatie geven over de ontwikkelbehoeften van een leerling op sociaal-emotioneel gebied. Te weten: sociaal initiatief, sociale flexibiliteit, sociale autonomie, impulsbeheersing, inlevingsvermogen.</p>				
Leren-leren	<p>Imiteert een reeks (spel) handelingen. Accepteert variatie op een spel/ opdracht. Accepteert variatie in spel/opdracht. Speelt onder begeleiding met een ander kind met concreet materiaal.</p>	<p>Volgt een enkelvoudige, verbale instructie op zonder dat het is voor gedaan Werkt 5 minuten zelfstandig aan een bekende, terugkerende taak. Pakt 1 voorwerp dat hij/zij nodig heeft bij een bekende taak. Maakt een opdracht af als hem/haar dat gevraagd wordt. Blijft rustig als er nieuwe mensen komen.</p>	<p>Houdt zich bij het uitvoeren van de taken aan de afgesproken regels Houdt zich aan een nieuwe regel die de begeleider vooraf aan een taak bespreekt Volgt een 3-voudige, verbale instructie op voor bekende handelingen Maakt met behulp van een stappenplan van 4-6 stappen een bekende taak Werkt 30 minuten zelfstandig aan een bekende, terugkerende taak en weet wat hij/zij moet doen als hij/zij vastloopt. Maakt van een bekende taak een stappenplan (max. 3 stappen) Pakt voor een willekeurige onbekende taak alle benodigde voorwerpen aan de</p>	<p>Maakt met behulp van een stappenplan een onbekende taak (max. 3 stappen) Voert zelfstandig 2 bekende taken achter elkaar uit en weet wat hij/zij moet doen als hij/zij vastloopt. Pakt een juiste hoeveelheid materiaal dat nodig is voor de taak (bv niet teveel verf, papier, afwasmiddel) Maakt van een bekende taak een stappenplan (4-6 stappen) Voert meerdere taken achter elkaar uit met een taakplanning. Past zijn/haar werkwijze aan na advies van een de begeleider. Maakt voor een bekende taak met een ander een taakverdeling en voert de taak samen uit.</p>	<p>Stelt zichzelf bij een bekende taak een tijdsdoel (dan moet ik het af hebben) Maakt afspraken over de taakverdeling in een subgroep (4-6 personen) Legt zich neer bij een groepsbeslissing Evalueert zijn eigen werkdag gericht op de voorbereiding, het proces en het resultaat en verbindt daaraan consequenties voor de volgende keer.</p>

			<p>hand van de materiaallijst. Controleert na afloop zelfstandig of zijn/haar werk aan 1 concrete, objectieve eis voldoet.</p> <p>werkt 10 minuten met een ander samen aan een bekende opdracht op basis van een taakverdeling</p> <p>Weet in welke situatie wie en wanneer hij/zij om hulp mag vragen volgens de afgesproken regels.</p> <p>Luistert naar nieuwe ideeën van anderen.</p> <p>Accepteert het als zijn/haar taak tussentijds verandert.</p>	<p>Neemt een opdracht aan van een nieuwe begeleider.</p>	
Mondelinge Taal	<p>Richt kort zijn/haar aandacht op de persoon die tegen hem/haar praat in een prikkelarme omgeving.</p> <p>Maakt oogcontact als de ander erom vraagt.</p> <p>Maakt een keuze tussen twee voorwerpen/ afbeeldingen</p> <p>Houdt de aandacht gericht op een voorwerp/plaatje dat een ander laat zien.</p> <p>Blijft op zijn/haar stoel zitten bij het luisteren naar een kort verhaaltje.</p> <p>Verplaatst zijn/haar aandacht naar degene die praat (in de kring).</p> <p>Kijkt samen met een persoon naar de omgeving door ernaar te wijzen, het te benoemen.</p>	<p>Laat een ander merken dat hij/zij hem/haar hoort (knikken, opkijken).</p> <p>Beweegt kaak, lippen en tong bewust in oefeningen (tong naar boven, lippen aflikken).</p> <p>Voert eenvoudige blaas oefeningen uit (kaars uitblazen, bellenblaas).</p> <p>Reageert op begrippen die de leerkracht aanleert (bv 'Pak de auto' en de leerling pakt de auto)</p> <p>Wijst verschillende voorwerpen en handelingen aan die duidelijk verschillen (bv lang en kort touw, volle en lege beker).</p> <p>Gebruikt zelfstandige naamwoorden en werkwoorden</p>	<p>Laat een ander uitspreken tijdens een gesprek.</p> <p>Voert alle complexe monden tongbewegingen uit (bv gleufje tong, klakken, lipratel, zuigen, blazen).</p> <p>Raadt woorden buiten het hier en nu, bij een omschrijving met een aantal kenmerken (ong. 3).</p> <p>Benoemt 3 kenmerken van een bedoeld woord (bv het is groen, rond en je kunt het eten).</p> <p>Vraagt om verduidelijking van de betekenis van een woord.</p> <p>Verbuigt bijvoeglijke naamwoorden door het gebruik van de uitgang -e (bv blauwe).</p> <p>Begrijpt de hoofdzaak van</p>	<p>Luistert en reageert op het juiste moment in een gesprek met meerdere personen.</p> <p>Begrijpt homoniemen (bv kop, kop).</p> <p>Omschrijft een concreet woord waarbij een ieder het woord begrijpt.</p> <p>Gebruikt de juiste aanwijzende voornaamwoorden.</p> <p>Gebruikt regelmatige vormen van de vergrotende en overtreffende trap (groot, groter, grootst).</p> <p>Geeft een aantal gebeurtenissen die in een mondelinge tekst voorkomen aan in de juiste volgorde</p> <p>Begrijpt een voorgelezen verteld of verteld verhaal (7 jaar)</p>	<p>Maakt bij het luisteren naar een meningstekst onderscheid tussen feiten, meningen en argumenten</p> <p>Heeft inbreng in een Discussie.</p> <p>Beantwoordt een uitnodiging van onbekenden.</p> <p>Neemt een compliment van bekenden c.q. onbekenden op een correcte manier in ontvangst.</p> <p>Bespreekt meningen globaal vanuit de eigen mening.</p>

	<p>Drinkt door een rietje Blaast op een fluitje/rietje Heeft speekselcontrole zittend/staand tijdens inspanning. Reageert adequaat op verschillende één of tweewoordzinnen Begrijpt een basiswoordschat van ongeveer 75 woorden/gebaren. Gebruikt tweewoordzinnen/gebaren om aan te geven waar iets is of waar iets is gebeurd (bv mama thuis, doos op tafel) Geeft aan waar hij/zij naar toe wil buiten de ruimte kan groeten en afscheid nemen met een woord en gebaar.</p>	<p>Beschrijft 1 duidelijk kenmerk bij een concreet voorwerp, een handeling of een gevoel (kleur, grootte, boos, blij, etc.). Past op bekende woorden de regelmatige meervoudsregel toe met -en (bv kip - kippen). Voert enkelvoudige opdrachten uit wanneer deze niet één-op-één worden aangeboden (bv pak allemaal gymspullen). Maakt driewoordzinnen in tegenwoordige tijd met onderwerp en werkwoord (hoeft nog niet correct bv Erik spelen niet). Noemt een naam om duidelijk te vragen dat hij/zij iets tegen diegene wil zeggen (Tim, kijk!) Geeft antwoord op een vraag als die direct aan hem/haar gesteld wordt. Wijst aan wat er niet bij hoort bij voorwerpen met grote waarneembare verschillen (bv allemaal ballen en 1 auto).</p>	<p>een mondelinge tekst Voert meervoudige, niet alledaagse opdrachten uit Begrijpt een voorgelezen of verteld verhaal (6 jaar). Maakt vijfwoordzinnen Gebruikt bezittelijke voornaamwoord mijn en jouw gebruikt ontkenningen (geen, niet, nooit, enz.) Maakt zinnen in de verleden tijd met regelmatige werkwoorden (bv ik fietste). Vertelt over iets dat hij/zij heeft beleefd en hoe hij/zij zich daarbij voelde (bv Ik zag een spin en was bang) Neemt de telefoon op met 'hallo' en zijn/haar naam Houdt er rekening mee dat degene aan de andere kant van de lijn niet kan zien wat hij/zij ziet. Legt een logische reeks van 4 plaatjes op volgorde.</p>	<p>Begrijpt de moeilijke verbindingswoorden (bv voordat, daarnaast). Maakt zinnen in de verleden tijd met onregelmatige werkwoordsvormen (bv ik blies, dronk, viel) Gebruikt de persoonlijke voornaamwoorden wij, jullie en zij Gebruikt nu, vanochtend, vanmiddag, vanavond met de juiste werkwoord tijd. Weigert een voorstel en ligt uit waarom (bv Ik ga ni mee, omdat...). Geeft informatie aan een onbekende waarbij de te geven informatie geheel duidelijk is (in veilige context). Voert een gesprek via de telefoon. Legt 3 plaatjes met oorzaak-middel-gevolg op volgorde en geeft een toelichting Begrijpt abstracte begrippen rond oorzaak-middel-gevolg en oplossing (bv slim-dom, aardig-onaardig, oud-nieuw, erg-niet erg).</p>	
Schriftelijke Taal					

Technisch lezen		<p>Herkent eigen naam. Leest in 'globaal-lezen'. Benoemt 50 woordbeelden (in Leespraak). Herkent een trefwoord in een verhaal. Herhaalt een reeks van 3 woorden. Voegt woorden samen tot één woord (bv deur-bel). Verdeelt samengestelde woorden in 2 woorden (bv voet-bal).</p>	<p>Leest g, ui, au, f, ei (kern 6 Veilig Stap voor Stap (AVI-start)). Rijmt op een meerlettergreppig woord (bv bomen-komen). Geeft aan of zinnen rijmen. Herhaalt een logische zin van 4-6 woorden. Voegt losse klanken van woorden met medeklinkercombinaties samen tot een woord (bv bank, spons).</p>	<p>Leest woorden met cluster en open lettergreep, samenstellingen met drie lettergrepen, woorden met -ig, -lijk, -ing (kern 11 Veilig Stap voor Stap (AVI-E3)). Wijst aan of vertelt wat de rijmende woorddelen zijn. Herhaalt een logische zin van 7-10 woorden na 5 minuten.</p>	<p>Leest eenvoudige teksten over herkenbare onderwerpen zodanig vloeiend dat woordherkenning en tekstbegrip de leerling niet in de weg staan</p>
Begrijpend lezen		<p>Kent de begrippen bladzijde en woord. 'Leest' en begrijpt tweewoordzinnen (Leespraak).</p>	<p>Stelt vragen over het verhaal om het beter te begrijpen. Weet het verschil tussen een boek en een tijdschrift. Koppelt zelf gelezen zinnen aan een concrete situatie. Leest een opsomming van eenvoudige woorden en begrijpt wat er nodig is (bv boodschappenlijst, benodigdheden voor een recept).</p>	<p>Benoemt het verschil tussen een waargebeurd verhaal en een fantasie verhaal. Kan in 2 verschillend geformuleerde zinnen dezelfde betekenisinhoud herkennen (bv 'Bas is de hond van Joost' en 'De hond van Joost heet Bas'). Kan informatie over woordbetekenissen halen uit een weettekst. Kan een tekst van 3 zinnen op waarheid beoordelen door kritisch te lezen.</p>	<p>Leidt de betekenis van onbekende woorden af de context. Legt relaties tussen tekstdelen (inleiding, kern, slot) en kan hieruit relevante informatie krijgen. Stelt en beantwoordt voor/ tijdens/na het lezen zelfstandig en op eigen initiatief een aantal vragen. Plant, stuurt, bewaakt en controleert het eigen leesgedrag. Bepaalt de strekking van een tekst.</p>
Schrijven		<p>Wijst de basisvormen van een letter aan. Trekt eenvoudige patronen over.</p>	<p>Schrijft de cijfersymbolen na Schrijft alle letters van de schrijfmethode na</p>	<p>Schrijft zonder voorbeeld alle letters volgens de schrijfmethode met hulplijnen. Schrijft lettergroep (l-k, a-n, j-g) in een onderling variërende hoogte</p>	
Rekenen		<p>Kan hoeveelheden en getallen structureren (blok 10.2)</p>	<p>Kan getallen samenstellen en splitsen (blok 10.3)</p>	<p>Kan kale sommen oplossen</p>	

		Herkent getallen en weet waarvoor ze gebruikt worden (blok 20.1)	Kan hoeveelheden en getallen structureren (blok 20.2) Herkent getallen en weet waarvoor ze gebruikt worden (blok 100.1)	(blok 100.4)	
Wonen en vrije tijd Praktische redzaamheid					
zelfverzorging	<p>Is klokszindelijk (plast op vaste tijden)</p> <p>Maakt een droog beweging na het wassen van de handen.</p> <p>Hangt zijn/haar jas op de juiste plek op de kapstok</p> <p>Sluit een klittenbandsluiting van een schoen</p> <p>Trekt zelf een kledingstuk aan en uit (mag binnenste-buiten).</p> <p>Maakt zelf zijn/haar rits vast</p> <p>Maakt grote knopen los en vast</p> <p>Eet een boterham-uit-het-vuistje</p> <p>Drinkt met een rietje</p> <p>Eet met gesloten mond</p> <p>Eet een appel uit het vuistje.</p>				

	Spoelt zijn/haar mond met een aangereikte beker water. Veegt een vieze neus oppervlakkig af met een aangereikte zakdoek				
--	--	--	--	--	--